

ULJAS TYTTÖ

SOTAKERTOMUS

N:o 43

MAILTA JA MERILTÄ

60 p:ää

SEIKKAILUJA · KERTOMUKSIA · KUVAUKSIA NUORISOLLE

✦ ✦ ✦ Toimittanut TEUVO PAKKALA ✦ ✦ ✦

Kustannusosakeyhtiö Otava · Helsingissä

MAILTA JA MERILTÄ 43

ULJAS TYTTÖ

TAPAHTUMA »VIIPURIN KUJANJUOKSUSSA» V. 1790.

KIRJOITANUT

J. O. ÅBERG

I.

Kustaa III:n häतिकöiden antama käsky veljelleen, suoramiraali Kaarlelle, Södermanlannin herttualle, joka sittemmin kuninkaana oli Kaarle XIII, mennä suurella laivastolla Viipurinlahteen suojelemaan siellä olevaa ruotsalaista saaristolaivastoa, tuotti sen surullisen seurauksen, joka sittemmin meidän historiassamme on tunnettu nimellä »Viipurin kujanjuoksu» ja joka oli vähällä tuottaa tuhon molemmille ruotsalaisten laivastoille.

Suuri laivasto oli tuskin ehtinyt lahteen, ennenkuin venäläiset käyttivät hyväkseen suotuisaa tilaisuutta ja asettuivat aivan lahden suuhun sulkien sinne koko ruotsalaisten merijoukon.

Tila oli mitä vaarallisin, ja venäläiset olivat niin varmat täydellisestä voitosta, että jo etukäteen lähettivät siitä ilosanoman Pietariin.

Mutta uhkaavan vaaran voitti se lannistumaton rohkeus, jota saaroksissa olevat osoittivat raivatessaan itselleen tien, sekä onni, joka vanhan sananparren mukaan aina auttaa rohkeita.

Merisotataidossa suuren kokemuksen saavuttanut, mutta ainoastaan yhdeksäntoistavuotias luutnantti Kustaa Klint, eräs laivaston taitavimpia upseereja ja Suomenlahden kulkuvesien tarkka tuntija — syy miksi häntä kaikkein kernaimmin käytettiin tiedustelijana, jolloin hänen rohkeutensa ja paikallistuntemuksensa pelastivatkin hänet aina vaaroista — sai luvan esittää tekemänsä ehdotuksen vihollisen linjan murtamiseksi. Tämä Kustaa Klint oli Eerik Klintin poika, joka taas oli majuri ja päällystölaivan »Kustaa III:n» päällikkö ja aateloitiin v. 1805.

Kustaa Klintin ehdotuksessa, jota hyvän aikaa pohdittiin ja joka vihdoin monien kuumien väittelyjen jälkeen hyväksyttiin, esitettiin, että laivasto tekisi hyökkäyksensä läntisestä väylästä eikä itäpuolisesta kapeammasta salmesta.

Siinä surmaavassa tulella, joka nyt syntyi, kun ruotsalaisten molemmat yhtyneet laivastot hyökkäsivät väylän suuta piirittäviä vihollisia kohti, ajoi everstiluutnantti Juhana Puke »Dristigheten» nimisellä laivalaan venäläisten laivaston kimppuun, pommitti sitä niin tuimasti ja teki niin näppäriä liikkeitä, että venäläisten laivasto ei voinut sitä suuresti-kaan vahingoittaa.

Tässä Ruotsin aseille niin kunniakkaassa murtautumisessa heinäkuun 3 p:nä 1790 tapahtuivat ne seikat, joista nyt aiomme kertoa.

Eräeseen pieneen, ainoastaan heikkovartista ohdaketta vaivoin kasvavaan luotoon, jonka lähellä sotalaiva »Dristigheten» oli ankkurissa, oli kiinnitetty kuljetusalus, jommoisia vieläkin käytetään saaristovesillä.

Luodot suojasivat alusta ulkopuolella olevien venäläisten sotalaivojen luodeilta. Siinä oli viisi miestä, joiden nimet olivat Snabb, Rask, Lustig, Hurtig ja Kruunu.

Tämän aluksen oli Ruotsin kruunu ostanut, ja sitä käytettiin nyt kapteeni Paul H. Scharffin tavaroiden kuljettamiseen, jolloin myöskin hänen palvelustyttönsä Anna Maria Engsten, syntynyt Vestmanlannissa Ruotsissa, Fernebon pitäjässä, oli aluksessa vartioimassa herransa omaisuutta. Anna Maria ei ollut enää mikään nuori tyttönen, sillä hän oli jo elänyt kaksikymmentäseitsemän kesää, ennenkuin hän nyt, kahdetta-kymmenettäkahdeksatta käydessään, teki sen urotyön, jonka johdosta hänen nimensä on merkitty »Viipurin kujanjuoksun» aikakirjoihin.

Tehdessämme ensi kerran Anna Marian tuttavuutta hän istuskeli aluksen rannanpuoleisella laiteella. Tuuli puhalsi jokseenkin kovasti ja keinutti alusta melkolailla.

Mutta tämä ei näyttänyt reipasta tyttöä suuresti huolestuttavan. Hän oli syntynyt sisämaassa eikä senvuoksi ollut nuoruudessaan liikunnut paljonkaan vesillä, mutta kuten kaikki reippaat luonteet hän pian tottui siihenkin, ja nyt oli kysymys ainoastaan siitä, kuka heistä oli reippain merillä, hankö vai nuo viisi merimiestä.

Oli heinäkuun toisen päivän ilta 1790. Anna Marialla oli monta synkkää hetkeä istuessaan laivan laiteella. Hänen rintansa kohosi usein levottomasti, raskas huokaus pääsi häneltä tavantakaa, ja hän painoi kasvot käsiään vasten.

Mikä lienee ollut tämän hänen alakuloisuutensa syynä? Ottiko hän niin syvästi osaa maanmiestensä onnettomuuteen, vai pelkäsikö hän kenties itse menettävänsä henkensä?

Ei, hän ajatteli kaukana Fernebossa olevia vanhempiaan ja omaisiaan, joista oli niin kauan ollut erillään, ja päättäen hänen poskilleen nousevasta heikosta punasta, oli hänen ajatuksissaan jotain muutaakin. Sota ja sen levoton elämä eivät voineet riistää hänen muistostaan kotona olevaa ystävää, jolle hän oli kerran tehnyt uskollisuudenlupauksen.

Mutta ystävähän ei tiennyt edes missä rakastettunsa nyt oli, sillä isäntänsä äkillisen lähdön vuoksi ei Anna Maria ollut voinut lähettää hänelle edes sanaa. Kirjoittaa hän ei osannut, eikä sitäpaitsi ollut varmaa, että kirje tulisi koskaan perille, sillä postinkulku ei ollut siihen aikaan erinomainen.

»Mahtaakohan Antti Pietari vielä elää», mutisi hän itsekseen. »Olipa tosiaankin hauska nähdä häntä jälleen. Tosinhan hän tietää, että minä olen seurannut kapteenia, mutta missä me nyt olemme, siitä hänellä ei ole pienintäkään aavistusta. Mutta oli miten oli, minun kuitenkin täytyy katsoa, ettei mitään isäntäni tavaroista joudu hukkaan. Hän sanoi voivansa luottaa minuun, ja — — mutta tässähän toisetkin jo ovat. Merkillistä miten nopeasti he soutavat. Jotakin on siis tekeillä.»

Näin sanoen Anna Maria nousi seisoaalleen, tutki tarkoin, olivatko jättämänsä tavarat paikoillaan, ja asettui vastakkaiselle laiteelle, samalla kuin silmänsä tarkkaavasti seurasivat pientä venettä, jossa kuljetusaluksen viisi miestä sousivat sitä kohti. He tulivat »Dristigheten» laivasta.

»Kas niin, Anna Maria», huusi eräs veneessä-olija, kun alus oli niin lähellä, että äänen saattoi kuulla, »nyt on tosi kysymyksessä!»

Kuullessaan tämän ei Anna Maria punastunut eikä kalvennut. Hän vastasi vain mitä levollisimmalla äänellä:

»Vai niin! No onpa hyvä, että kerrankin pääsemme tästä. Mielestäni olemme olleet täällä kyllin kauan!» — Toisetkin yhtyivät siihen päätään nyökäyttään.

Heti alukseen tultuaan Hurtig yritti siepata Anna Marian syliinsä.

»Annappas olla», huudahti tyttö ja työnsi hänet luotaan, niin että toinen oli vähällä suistua laidan yli. »En pidä tuollaisesta tunkeilijasta!»

»Haha», nauroi Lustig, joka oli Annan kotipuolesta. »Tiedän kyllä erään, jota et työnnä luotasi, jähka hän vain tuleel!»

»En työnnäkään», vastasi Anna Maria ja notkautti niskaansa. »Se on Gerdson Antti Pietari, sen sanon teille.»

Venemiehet näyttivät aluksi hieman nolostuneilta tästä tunnustuksesta. Mutta vihdoin Lustig tokaisi:

»Älä ole niin varma Antti Pietarista! Jollei hän kuule sinusta mitään, niin hän kyllä muistaa, että seudulla on rikkaita tyttöjä ja — —»

»Hiljaa, pahanilman lintu», keskeytti Anna Maria, ja pieni harmin puna kohosi hänen poskilleen. »Ei, kuuleppas, Antti Pietari on paljon vakavampi kuin sinä, joka et ollut poissa kotoasi muuta kuin kahdeksan päivää, kun jo unohdit Liisasi. Niin, sinä olet hyväkäs, sinä!»

Kaikki toiset alkoivat nauraa täyttä kurkkua. Se kyllä suututti Lustigia, sen huomasi selvästi, mutta hän ei uskaltanut sanoa puolustukseen sanaakaan, vaan nousi maalle, jossa rupesi korjailemaan kuivamaan ripustettuja vaatteita.

Hämärissä kapteeni Scharff soudatti itsensä tavara-alukseen. Anna Maria Engsten oli juuri sovittelemassa järjestykseen kannella olevia esineitä. Huomattuaan hänet meni kapteeni suoraan hänen eteensä, taputti häntä olkapäälle ja sanoi: »Nyt, reipas tyttöni, tässä on tulossa jotakin aivan toista. Jos tahdot, voit mennä 'Dristigheten' laivaan. Siellä olet aina paremmassa turvassa.»

»Minäkö jättäisin haltuuni uskotut tavarat», huudahti rohkea tyttö harmissaan. »Ei, herra kapteeni, minä jään tänne!»

Kapteeni Scharff katseli ihailen uljasta naista. Pitkään aikaan hän ei keksinyt sanaakaan ilmaistakseen ajatuksiaan, mutta lopuksi hän virkkoi: »No jää sitten. Jos tästä pälkähästä pääset, niin onnesi on varma.»

Anna Maria ei vastannut näihin isännän sanoihin, mutta huokaus, jota hän turhaan koetti tukahduttaa, ilmaisi, että hän halusi onneaan varten jotakin aivan erikoista.

II.

Koitti Ruotsin aikakirjoissa niin huomattava heinäkuun kolmas päivä. Kun Juhana Puke herätettiin, oli hänen ensi tehtävänsä kysyä tuulen suuntaa.

»Itätuuli», sanoi nuori upseeri, joka oli herättänyt rohkean päällikön.

Yhdellä hyppäyksellä oli Juhana Puke noussut vuoteestaan. Ahavoituneet ja voimakkaat kasvot ilmaisivat pelkkää tyytyväisyyttä, ja hän mutisi itsekseen, sitoessaan kalpaansa vyölleen:

»Onni suosii meitä ainakin aluksi. Jollei se vaan jätä meitä päivemällä, niin koko asia kyllä käy hyvin.»

Pian alettiin vaihtaa merkkejä laivojen kesken. Oli suurenmoinen silmänräpäys, kun ruotsalaisten molemmat laivastot läksivät liikkeelle ja pingoitetuin purjein rohkeasti laskivat venäläisten saartolinjaa kohti.

Venäläiset upseerit tuskin uskoivat silmiään. Tosin he olivat ennenkin kokeneet ruotsalaisten upseerien urhoollisuutta ja rohkeutta, mutta he eivät voineet koskaan uskoa, että sellainen kuulumaton ajatus kuin linjanmurtoyritys saattaisi syntyä heidän aivoissaan. Ja kuitenkin heillä nyt oli sula totuus edessään. He näkivät »Dristighetenin» ensiksi hyökkävään suorastaan saartolinjaa kohti, ja sitten molemmat laivastot seurasivat perässä. Silloin venäläisten aluksissa syntyi sanoin kuvaamaton sekamelska. Käskyjä karjuttiin, merkinannot seurasivat nopeasti toisiaan. Tykeillä tähdättiin. Laivat hyökkäsivät ottamaan vastaan rohkeaa tulokasta. Laukaus seurasi laukausta. Jyrinä oli kauhea, ja se voitti haavoittuneiden ja kuolevain valitukset. Luodit lävistivät laivanrungot, ankkuriketjut katkeilivat; mastot ja raakapuut menivät pirstoiksi; laudanpalasia sateli kaikkialla; tuli kiihtyi kauhistavalla nopeudella, ja yltyvä myrsky ajoi laivan toisensa jälkeen karille.

Mutta kaiken tämän kestäessä merisankari Juhana Puke seisoi rauhallisena ja kylmänä komentosillallaan. Kun hän näki laivastojen uskollisesti seuraavan perässä, kirkastuivat hänen ahavoituneet kasvonsa ja hän huudahti:

»Odottakaapa vain! Kaikki ei ole vielä täytetty!»

Pieni kuljetusalus, joka ennen saaristosta lähtöään oli saanut lisäksi neljäkymmentä tynnyriä herneitä ja muutamia lampaista, pysytteli uskollisesti »Dristigheten» laivan vanavedessä. Sen viisi venemiestä eivät ainakaan vielä osoittaneet minkäänlaista pelkoa.

Anna Maria oli hiipinyt maston juureen. Hänessä risteilivät omituiset tunteet. Sellaisessa tilassa hän ei ollut koskaan ennen ollut. Hän oli menettää kuulonsa tässä hirveässä jyrinässä. Kädet olivat ristissä rinnalla, ja hänen kasvonsa olivat melkein kalmanväriset.

Lustig, joka ei ollut luonut tyttöön suopeita silmäyksiä siitä lähtien kuin toinen oli muistuttanut hänen uskottomuudestaan Liisaa kohtaan, päätti nyt kostaa. Purren mälliään niin kovasti, että sylki valui suupielistä, hän sanoi halveksivasti irvistellen:

»Niin, niin, jopa taitaa sinulta olla luonto poissa. Vai vieläkö yhä ajattelet Antti Pietaria?»

»Ajattelenpa kylläkin», vastasi tyttö niin levollisella äänellä kuin saattoi. »Mutta sitten minä ajattelen toistakin.»

»Ketähän sitten?» kysyi Lustig yhä edelleen yrnistellen.

»H ä n t ä, jolla on meidän elämämme vallassaan.»

Näin sanoen Anna Maria katseli Lustigia niin vakavasti ja moittivasti, että iva hävisi heti toisen huulilta.

»Siinä sait», huudahti samassa Rask, joka ei koskaan saattanut sietää Lustigia hänen herjaavan kielensä vuoksi. »Tyttö osaa purra vastaan, ja siinä hän tekee aivan oikein.»

Lustig ei voinut vastata. Anna Marian vakavat sanat olivat tehneet hänet aivan aseettomaksi.

Tuuli yltyi sillä välin muuttuen täydelliseksi myrskyksi. Melko leveä Viipurinlahti kuohui kuin kiehuva kattila. Sen pinnalla uiskenteli sekaisin ruotsalaisten ja venäläisten laivojen pirstaleita ja ihmisiä. Yleinen hämminki vaikutti, että hyvin harvat pelastuivat.

»Amphion» nimisessä veneessään, joka vielä on mastottomana Skeppsholmenissa Tukholmassa muistona siltä ajalta, jolloin Ruotsilla oli oma n. s. »suuri laivasto» meriensä ja rantojensa puolustamista varten, Kustaa III purjehti edestakaisin kannustaen sankareitansa vielä suurempiin ponnistuksiin. Hänen ilmestymisensä innostutti kaikkia ja vaikutti sen, että he tekivät melkein ihmetöitä.

»Dristigheten» oli murtanut saarroksen, ja muut laivat seurasivat perässä, suuremmat suojellen pienempiä. Tästä selviää myöskin miksi saaristolaivasto, josta Suomen rannikon puolustaminen etupäässä riippui, kärsi verrattain pieniä vaurioita.

Mutta kukaan ei välittänyt pienestä kuljetusaluksesta. Se oli liian vähäpätöinen huomioon otettavaksi. Laineet vyörähtivät monta kertaa yli sen rungon ja kastelivat suolaisella vaahdolla sen miehistön. Mutta

äkkiä linjafregatti »Freja» tuli aluksen sivulle. Se oli sama laiva, jolla Juhana Puke oli vuotta ennen johtanut Ölannin meritaistelua.

Kruunu, joka oli nuorin ja näppärin kuljetusaluksen miehistöstä, nousi keulaan ja pyysi »Frejan» miehistöä ottamaan heidät peräänsä. Köysi heitettiin linjafregatin perästä, mutta korkean aallokon vuoksi Kruunu ei saanut siitä kiinni. Hän oli itse vähällä pudota mereen.

»Hitto vieköön!» mutisi Hurtig, joka oli peräsimestä. »Tämä tulee meille kenties vielä ylen kalliiksi!»

»Niin, ja se tapahtuu luultavasti sen vuoksi, että meillä on hameväkeä laivassamme», vastasi Lustig ja loi Anna Mariaan harmistuneen katseen.

Tyttö ei välittänyt vastata Lustigin loukkaaviin sanoihin. Hänellä oli muutenkin paljon ajattelemissa tällä hetkellä, kun kuolema niin sanoaksemme joka tuokio väijyi heidän päänsä yläpuolella.

Tämä hänen hiljaisuutensa suututti Lustigia. Mietittyään hetkisen mitä oikein myrkyllistä sanoisi, hän huudahti: »Niin, kun minä sanoin hameväkeä, niin tarkoitin samaa kuin — —»

Samassa vinkuva, sihisevä ja kirisevä ääni viillätti läpi ilman keskeyttäen hänen puheensa. Lustig ehti tuskin heittäytyä aluksen pohjalle, ennenkuin onnettomuus tapahtui. Hurtig, joka myöskin oli tuntenut pahan enteen, kyyristyi ja vältti täten hädintuskin tuhon. Viuhollisen kankiluoti osui alukseen, turmeli kajuutan ja surmasi lampaan, joka oli sinne ryöminyt. Mutta tämä hävitys ei ollut ainoa, minkä luoti sai aikaan. Se lävisti kyljen aivan vesirajan kohdalta, niin että alukseen alkoi tulla vettä.

»Nyt ei maksa enää vaivaa olla täällä kauempaa», huudahti Lustig, joka ei ollut erittäin rohkea. »Luoti lisää ja — —»

Ennenkuin hän sai viimeisen sanan huuliltaan, oli toinen luoti osunut aluksen keulaan ja tuottanut sille suuren vaurion.

Nyt toisetkin venemiehet rupesivat harkitsemaan Lustigin sanoja. He pitivät lyhyen neuvottelun. Tämän seurauksena oli, että Hurtig kehoitti Anna Maria Engsteniä lähtemään heidän kanssaan piakkoin vajoavasta purjealuksesta.

Mutta tässä tuokiassa tapahtui uskollisessa palvelustyössä äkillinen muutos. Kaikki hänen pelkonsa katosi. Silmät, jotka olivat tähän asti levottomasti tähystelleet ympärilleen, loivat nyt levollisen, vieläpä ivaan katseen veneessä-olijoihin, ja rinta kohosi voimakkaammin hänen huudahtaessaan:

»Minut on asetettu vartioimaan isäntäni tavaroita, ja ennen minä antaudun vihollisten käsiin kuin niistä luovun.»

»Sinä olet hullu, Anna», huudahti Lustig, joka vaivoin oli kohonnut kajuutan pirstojen välistä. »Miten luulet käyvän, jos jäät tänne?»

»Saa käydä miten hyvänsä», vastasi rohkea tyttö tarmokkaasti.

Hurtig väitti nyt vastaan: »Mutta sinä kenties et tiedä, että aluksen ohjaamiseen tarvitaan käsivarsia? Mitä sanot?»

»Jumala minua suojelee», vastasi Anna Maria alistuvaisena. »Minä jään tänne.»

Venemiesten kaikki houkuttelemisyrietykset jäivät tuloksettomiksi, kun tyttö kerran oli tehnyt päätöksen, jota muuttamaan häntä ei voinut millään tavalla saada.

Rytinä pienen purjealuksen ympärillä kasvoi kasvamistaan. Luodit lensivät taajaan kuin haulit läpi touvien. Vaara alkoi tulla yhä uhkaavammaksi.

»Nyt emme jää enää tänne hetkeksikään», huudahti Lustig, kun luoti vei hänen hattunsa. »Veneeseen!»

»Niin, kukaan ei voi syyttää meitä raukkamaisuudesta», huudahti Hurtig ja suuntasi terävät silmänsä Anna Marian kasvoihin, ikäänkuin lukeakseen niistä tuomion heidän menettelynsä johdosta. Mutta tyttö käänsi äkkiä kasvonsa pois ja oli olevinaan omissa askareissaan.

Vene oli laskettu vesille. Neljä miestä oli jo siihen laskeutunut, ai-noastaan Lustig oli vielä aluksessa.

»Viimeisen kerran minä pyydän sinua seuraamaan meitä», sanoi hän urhoolliselle tytölle.

»En tule», vastasi Anna Maria yhtä tarmokkaalla äänellä kuin ennenkin. »Minä jään tänne.»

»No», vastasi Lustig ivallisesti ja suuttuneena tytön itsepäisyydestä, »mitä minä sanon Antti Pietarille, kun tulen kotiin ja — —»

»Sinä kenties et tule koskaan kotiin Fernebohon», keskeytti Anna Maria profeetallisesti. — Tämä ennustus ei kenties oikein miellyttänyt Lustigia ja väkinäisesti nauraen hän vastasi:

»Niin, minä kerron hänelle miten itsepäinen sinä olit, ja että sinä luultavasti piankin sait tehdä ahventen tuttavuutta, niin, sen minä sanon! Ole varma siitä!»

»Lopeta tuollaiset», vastasi Anna Maria moittivasti. »Sinä et tunne Jumalan teitä.»

Nämä yksinkertaiset sanat tekivät syvän vaikutuksen venemiehiin, ja

Hurtig huudahti: »Anna tytön olla. Hän on siksi vanha, että vastaa itse teoistaan.»

Nämä sanat ratkaisivat asian. Vielä kerran sanottuaan hyvästi Lustig laskeutui veneeseen. Tämä läksi heti liikkeelle ja katosi hetken kuluttua yleisesti vallitsevaan hämminkiin.

III.

Nähtyään veneen häviävän Anna Maria vaipui maston juureen ja rukoili pitkän aikaa itselleen rohkeutta ja voimaa. Hän rukoili niin hartaasti kuin puhdassydäminen ihminen hänen tilassaan konsanaan saattaa rukoilla. Rukouksen vahvistamana hän nousi. Hänen ennen huolen himmentämä katseensa oli nyt kirkastunut. Hän katseli ympärilleen ja hämmästyi.

»Suuri Jumala, alushan ajelehtaa sinne tänne. Se joutuu joko maihin tahi suorastaan vihollisen kitaan.»

Näin sanoen hän tarttui peräsimeen, mutta miten hän ohjaisi purjeetonta alusta! Venemiehet olivat ennen lähtöään laskeneet purjeet alas. Mutta Anna Maria ei siekaillut monta hetkeä. Hän jätti heti peräsintangon ja löysi hetkisen etsittyään sen köyden, jolla purjeet hinataan.

Se oli vaikein tehtävä uljaalle tytölle. Hän hinasi ja veti niin, että hiki valui pitkin hänen poskiaan, mutta ponnistipa hän miten hyvänsä, ei hän kuitenkaan saanut raskaita kankaita kauemmaksi kuin puoliväliin.

Mutta tämä oli epäilemättä onneksi hänelle. Tuuli oli näet yltynyt yltymistään, ja alus kallistui melkoisesti. Jos hän olisi saanut purjeet ylös kokonaan, olisi alus varmasti kaatunut.

Ja samalla kuin Anna Maria näin työskenteli, satoi venäläisten luoteja kuin rakeita hänen ympärillään. Monet lävistivät purjeet tahi tarttuivat mastoon ja runkoon, mutta yksikään ei osunut uljaaseen tyttöön, jota korkeampi voima näytti suojelevan.

Kun purjeet olivat nostetut, totteli alus perärintä. Mutta nyt tapahtui toinen vaarallinen seikka.

Kun jyry hetkeksi oli taonnut, kuuli Anna Maria kauhukseen yhä kovemman solisemisen altaan. Hänen ei tarvinnut olla epävarma siitä, mitä se merkitsi. Mutta samassa silmänräpäyksessä hän teki päätöksensä. Hän asetti peräsimen varren siten, että alus kulki edelleen entiseen suuntaansa. Sen jälkeen hän riisui nopeasti päältään ne vaatteet,

joita ilman hän saattoi tulla toimeen, etsi kankiluodin tekemän reiän ja täytti sen niin hyvin kuin voi vaatteilla ja aluksesta löytämillään riekaileilla. Täten hän ainakin esti veden tunkeutumasta niin kiivaasti ja runsaasti kuin ennen.

Tämän tehtyään hän tukkesi myöskin laivan etupuolella olevan reiän. Mutta monista varovaisuustoimenpiteistä huolimatta alukseen tuli kuitenkin vähitellen niin paljon vettä, että vaara kasvamistaan kasvoi, mitä pitemmälle aika kului.

Mitä Anna Maria nyt teki? Koska vihollisten luodit häntä alinomaa ahdistivat suhisten köysissä ja kiskoen aluksen laidoista kokonaisia kappaleitakin, sai hän joka silmänräpäys pelätä vaipuvansa pohjaan.

Toinen olisi jo joutunut epätoivoon ja antautunut viholliselle, mutta Anna Mariassa oli melkolaiilla sitä itsepäisyyttä, joka useimmiten vie kuin viekin päämäärään.

Hän huomasi pian mitä oli tehtävä. Huolimatta luodeista, jotka suhisivat hänen korvissaan ja joka silmänräpäys uhkasivat kuolemaa, jatkoi hän aikansa peräsimen ja pumppujen hoitoon. Kun hän arveli saaneensa vettä pois riittävästi, riensi hän jälleen perästä hoitamaan.

Kuljetusaluksen viisi miestä olivat paenneet saareen, joka on ulkopuolella sitä lahdeketta, minkä päässä on Haminan kaupunki. He olivat monta kertaa olleet mitä ilmeisimmässä hengenvaarassa milloin venäläisten, milloin ankaran myrskyn ahdistuessa.

Monta kertaa he olivat katuneet, etteivät jääneet purjealukseen. Siellä he olisivat olleet edes jonkun verran paremmassa turvassa.

Väsyneinä ja uupuneina he kiiruhtivat maihin pieneen saareen, jossa toivoivat saavansa hetkisen levätä ponnistustensa jälkeen.

»Niin, pahemmassa pulassa en ole koskaan ollut», tuumi Lustig ja heittäytyi ruoholle pitkin pituuttaan, »mutta myönnettävä on, että meikälaiset ovat suorittaneet asiansa hyvin!»

»Niin, entäs Puke sitten», huudahti Hurtig. »En ikinä unohda sitä näkyä, kun 'Dristigheten' mursi venäläisten saartolinjan.»

»Entä Klint, oliko hänkään huonompi! Eikö hän antanut 'Kustaa III:sta' venäläiselle niin voimakkaita iskuja, että — — — niin, tähän näitte sen kaikki! Ja toiset sitten, eivätkö he ole kunnostautuneet yhtä paljon ja — — mutta me yksin olemme — —»

»Mitä roskaa sinä nyt puhut!» keskeytti Kruunu ja rypisti harmistuneena kulmakarvojaan. »Minkäs me sille mahdamme, että amiraali komensi meidät vartioimaan kapteenin kompeita, häh?»

»Emme niin mitään», huusivat kaikki yhtä suuta ja harmistuneen näköisinä.

»Mutta», lisäsi siihen Rask, joka tätä ennen ei ollut puhunut monta sanaa, »mitenkähän lienee käynyt itsepäisen Anna Marian?»

»Niin, hänpä on itsepäisin tyttö mitä olen koskaan tavannut», sanoi Lustig sivellen partaansa, »ja kyllä minä voin — —»

»Niin, kyllähän sinä voit suuttua, kun hän ei sinusta huoli», keskeytti Kruunu nopeasti ja ivallisesti.

»Se ei suututa minua», tuumi Lustig, vaikkakaan hänen poskilleen nouseva puna ei suinkaan todistanut sitä, »mutta minun mielestäni olisi kuitenkin kovin sääli, jos ryssä saisi hänet».

»Olisipa kylläkin», tuumi Snabb. »Se on vasta uljas tyttö, ja varma on, ettei hän jätä tuuliajolle herransa tavaroita. Se on kauniisti tehty, sen minä sanon!»

»Ei, mutta katsokaapas!» huudahti samassa Kruunu. »Eikös se alus juuri tuolla viillätä myötätuulta!» Ja näin sanoen hän viittasi ulommaisille saarille, joita ympäröitsi valkoinen vaahto. Kaikki hänen toverinsa varjostivat kässillä silmiään nähdäkseen paremmin.

»Niin, toden totta!» huudahti Lustig, ja hänen naamansa venyi hyvin pitkäksi. »Kuka hitto on voinut auttaa tyttöä nostamaan purjeet?» Kaikki katsoivat ällistyneinä toisiaan.

»Minä tiedän sen», tuumi vihdoin Snabb ja näytti hyvin miettiväiseltä.

»Kuka sitten?» huusivat kaikki toiset yhtä suuta.

»Jumala ja hän itse», lausui Snabb voimatta salata mielenliikutustaan.

»Hm, hm», yski Lustig ja näytti hieman nololta. »Riippuu siitä, miltä kannalta asian ottaa.»

»Ei, ei ollenkaan», vastasi Snabb. »Anna Maria on hurskas ja hyvä tyttö, ja sen, joka luottaa Jumalaan, ei tarvitse pelätä vaaroja. Siitä sen nyt näemme!»

»Ei, kuuleppas tuota!» ivasi Lustig. »Hänestä tulee vielä pappi!»

»No, saamme nyt nähdä, onnistuuko hänen päästä tuostakin vaarasta», huudahti Hurtig ja viittasi ulospäin. »Katsokaapa nyt vaan!»

Kaikki seurasivat hänen kätensä suuntaa ja huomasivat suuren venäläisen fregatin täysin purjein ahdistavan kuljetusalusta.

Tämä pula oli pahin, missä Anna Maria vielä oli ollut. Fregatti ampui luodin toisensa jälkeen. Mutta ne eivät osuneet.

Uloimmassa saaristossa nähtiin näky, josta taitava merimaalari olisi voinut luoda täysin ikuistamisen arvoisen taulun: suuri venäläinen fregatti, jonka kyljistä salama toisensa perään leimahti, ja puolipurjeessa pieni alus, josta Anna Marian valkoinen huivi silloin tällöin vilahti yli aluksen laitain.

»Kun hän vain pysyisi saarien puolella, niin hän olisi pelastettu», huudahti Hurtig, joka oli noussut seisomaan aivan veden reunassa olevalle suurelle kiville. »Jos minä — —»

»Ole vaiti», huudahti Rask, »tyttö ei ole niin tyhmä kuin me luulemmel»

Fregatti teki viimeisen koetuksen saavuttaakseen pakenevan. Mutta tekemässään käänteessä se joutui karille. Tätä seuraava rytinä kuului saareen asti, jossa nuo viisi venemiestä olivat.

IV.

»Jumala olkoon kiitetty! Nyt minä olen pelastettu», huudahti uljas tyttö huomattessaan fregattia kohdanneen onnettomuuden. »Nyt», jatkoi hän, ja hänen kasvonsa säteilivät ilosta, »nyt voin toivoa pääseväni laivaston luokse. Mutta mihin se on joutunut?»

Kun ketään ei ollut, joka olisi voinut vastata tähän kysymykseen, muutti hän jälleen suuntaa ja ohjasi ulospäin.

»Minä keksin kai jonkun ruotsalaisen, jolta saan tietää mihin isäntäni on mennyt», mutisi hän itsekseen tähystellen samalla Suomenlahdelle, jossa näkyi purjeita sekä lähellä että kaukana. Senvuoksi hän muutti suuntaa ja läheni saaria ohjaten niin lähelle rantaa kuin uskalsi. »Vaikka nyt joutuisin karillekin», ajatteli hän itsekseen, »niin ei venäläinen kuitenkaan saisi isäntäni tavaroita eikä minuakaan! Ei, ennen kuolema laineissa», huusi hän tarmokkaasti ja katseli karilla olevaa fregattia, jonka miehistö koetti kaikin voimin irroittaa alusta.

Hämärä lisääntyi lisääntymistään, ja vihdoin tuli niin pimeä, että Anna Marian täytyi jälleen lähteä ulapalle päin, jotta ei ajaisi matalikolle.

»Kas niin», huusi Hurtig, kun karille joutuneen fregatin rätinä tunki hänen korviinsa, »siinä se nyt saa olla!»

»Se on selvä», sanoi Kruunu. »Näillä väylillä ei ole leikkimistä.»

»Ei tosiaankaan», huudahti Lustig ja näytti nololta. »En koskaan olisi uskonut tyttöä noin ovelaksi!»

»Niin, niin, mutta kuulehan», ivasi Rask vuoroonsa, »Antti Pietari saa kelpo vaimon».

Lustigin kasvot karahtivat punaisiksi, mutta tähän viittaukseen hän ei sanonut sanaakaan.

Samassa Snabb huudahti:

»Luulen, hitto vieköön, että venäläiset laskevat vesille veneitä. Jos he luulevat sillä tavalla saavansa kiinni Anna Marian, niin he erehtyvät!»

»Niin, siltä tosiaankin näyttää», huudahti Kruunu. »Veneet menevät lähimpään saareen.»

Runsas puolituntinen kului, eikä veneistä näkynyt mitään. Mutta kun Kruunu sattumalta tuli luoneeksi katseensa kapeaan salmeen, joka erotti saaren, missä hän oli onnettomuustovereineen, ulkopuolisesta, huusi hän täyttä kurkkua:

»Eivätkös nuo kelvottomat ole huomanneet meitä! Katsokaa tuonne salmeen! Heti veneeseen! Kaiketikin se kantaa meidät ainakin mantee-reelle!»

Miehet kiiruhtivat pieneen veneeseen, mutta juuri kun he aikoivat lykätä sen vesille, kulkivat venäläiset niemen ohi, joten ruotsalaiset joutuivat ampumamatkan päähän.

»No, Lustig», huusi Kruunu, kun toinen vielä viipyi rannalla, »kiiruhdappa!»

»Hitto vieköön», huusi Lustig ja repi partaansa, »minähän unohdin miekkani tuonne kiven juureen, ja se minun täytyy saada mukaan!»

Turhaan toverit huusivat häntä kääntymään takaisin. Lustig juoksi noutamaan miekkaansa ja palasi hiljaa juosta löntystäen rannalle. Mutta kohottaessaan jalkansa veneen laidalle ei hän viimeisessä silmänräpäyksessä malttanut olla vihollista ivaamatta.

»Kas ryssänlurjuksia», huudahti hän ja heilutti kalpaansa päänsä yläpuolella. »Tätä te ette ainakaan saa! Olen teitä vetänyt nenästä, sen minä — —»

Nämä sanat olivat viimeiset, jotka Lustig lausui tässä elämässä. Venäläisten pikatykistä singonnut luoti katkaisi ivaavan Lustigin aivan sananmukaisesti keskeltä kahtia, niin että yläosa putosi veneeseen ja alaosa veteen.

Mutta nyt ei ollut aikaa valitella ystävän kaatumista. Lustigin ruumiin yläosa heitettiin silmänräpäyksessä veteen, jonka jälkeen neljä jäljellejäänyttä venemiestä soui kaikin voimin maihin.

Venäläisten alus kyllä osasi seurata perässä. Monta kertaa ruotsalai-

set olivat vähällä joutua kiinni, mutta veneensä pienuuden takia heidän onnistui vihdoin suurten ponnistusten jälkeen päästä pakoon parin saaren väliin, johon vihollisten alukset eivät uskaltaneet seurata heitä.

Soudettuaan vielä pari tuntia pääsivät he läpimärkinä, vene täynnä vettä, metsäiselle maankielekkeelle, lahden länsirannalle, joka oli neljännespeninkulman etelään Haminasta.

Uputettuaan veneen, josta heillä ei enää ollut mitään hyötyä, kiiruhitivat he maihin ottaakseen selkoa siitä, mihin ruotsalaisten laivasto oli vetäytynyt »Viipurin kujanjuoksun» jälkeen.

Mutta ennenkuin he läksivät rannasta, sanoi Hurtig: »Anna Maria ennusti aivan oikein.»

»Mitä sitten? Mitä hän ennusti?» huusivat muut yhdestä suusta.

»Ettekö muista, että Lustig ivasi tyttöä juuri meidän lähtiessämme veneestä ja kysyi, mitkä terveiset hän kotiin tultuaan saisi sanoa Antti Pietarille?»

»Niin, nyt minä muistan!» huudahti Kruunu. »Hän tarkoitti, että Lustig ei tule koskaan kotiinsa Fernebohon. Ja kuka olisi saattanut uskoa, että hänen ennustuksensa toteutui jo samana päivänä?»

»Niin», lisäsi Kruunu, »Anna Maria on kelpo tyttö, ja jos hänen onnistuu saada alus satamaan, niin hän ansaitsee suuren palkinnon, se on varma.»

»Saat nähdä, että hän saakin sen», lisäsi Hurtig. »Odotappa vain, jahka kuningas saa vihiä asiasta; hän ei jätä sellaista urotyötä palkitsematta.»

V.

On luonnollista, että ruotsalaisten laivasto kärsi murtautuessaan suuria vaurioita, mutta suureksi kunniaksi sille on kuitenkin luettava, että se pystyi murtamaan venäläisten laivaston muodostaman saartolinjan.

Kaarlen, Södermanlannin herttuan ohjaama sotalaivasto vetäytyi niin pian kuin voi takaisin Viaporiin korjaamaan kärsimiään vaurioita. Saaristolaiivasto sitävastoin, joka ei ollut kärsinyt »kujanjuoksussa» niin paljoa, laski ankkuriin Ruotsinsalmeen, jossa se vuosi sitten oli taistellut kunniakkaan taistelun.

Tämän saaristolaiivan päällikkönä oli Kustaa III itse ja alipäällikkönä Kaarle Olavi Cronstedt, petturi, joka sittemmin toukokuun 3 päivänä 1808 jätti venäläisille Pohjoismaiden Gibraltarin.

Cronstedt aavisti heti, että venäläiset, joiden hän arvasi olevan

täynnä ylimielisyyttä saavuttamastaan menestyksestä, kävisivät hänen kimppuunsa mahdollisimman pian toivoen voivansa tuhota perinpohjin ruotsalaisten saaristolaiivaston.

Tämän johdosta Cronstedt kiiruhti hankkimaan laivastolleen mahdollisimman pian sopivan aseman. Hän valitsi ahtaimmat vedet, joissa venäläisten laivasto, jolla oli joukko suuria, syvässäkulkevia ja vaikeasti ohjattavia aluksia, ei voinut taistelussa liikkua kyllin vapaasti.

Äärimmäiseen asti valmiina puolustamaan itseään ruotsalaiset odottivat vastustajiaan.

Kuusi päivää »Viipurin kujanjuoksun» jälkeen, eli heinäkuun 9 päivänä 1790, tapahtui tämä Ruotsin laivastolle niin kunniakas tappelu, jossa Nassaun prinssin johtama venäläinen laivasto — hänen, joka jo edeltäkäsikin oli laitattanut amiraalilaivaansa arestihuoneen Kustaa III:lle — kukistettiin niin perinpohjin, ettei se voinut tointua pitkiin aikoihin.

Tämä meritaistelu ei ole kuitenkaan tämän kuvauksen aiheena; käymme sen sijaan tarkastamaan vanhan tuttavamme Anna Maria Engstenin kohtaloita.

Jo varhain heinäkuun neljännen päivän aamuna kulki suuri vene, jossa oli kahdeksan soutajaa, Ruotsinsalmen saaristossa.

Tässä veneessä, jossa oli kaksi varsin suurta pikatykkiä, toinen edessä ja toinen perässä, oli paitsi soutajia ja veneen päällysmiestä, luutnantti Kustaa Klintiä, kuningas Kustaa III, K. O. Cronstedt, Juhana Puke ja kapteeni Paul H. Scharff.

Kustaa III oli liikkeellä tutkimassa mahdollisimman tarkoin tulevaa taistelupaikkaa ja varusteita, joita oli tehty vihollisen etenemisen ehkäisemiseksi.

»Saapa nähdä milloin meidän ylimielinen vihollisemme saapuu», huudahti vihdoin kuningas, kun oli tyytyväisyydekseen nähnyt, että kaikkia hänen käskyjään oli mahdollisimman tarkoin noudatettu.

»Monta päivää ei meidän varmaankaan tarvitse odottaa», vastasi Cronstedt. »Nassaun prinssi haluaa kyllä mahdollisimman pian haihduttaa pois sen häpeän, joka häntä katsotaan kohdanneen, kun hän laski meidät menemään.»

»Ei, meidän on pestävä se häpeä, jonka himmentää mainettamme», huomautti Puke rohkeasti.

Kustaa III tähtäsi suuret, ilmeikkäät silmänsä puhujaan, ikäänkuin tahtoen sanoa: Varo itseäsi, ettet puhu päätäsi poikki.

Mutta Juhana Puke oli mies, jossa oli koko merimiehen suoruus. Hän katsoi senvuoksi silmääkään räpäyttämättä kuningasta vakavasti silmiin, ja hänellä oli jo vastaus huulilla, kun kuningas Kustaa III jatkoi:

»Minä tiedän, rakas Puke, että te ette hyväksy Viipurin saartamista, ja tehän olitte myöskin oikeassa väittäessänne, että meille käy onnettomasti. Mutta», jatkoi hän, huulillaan omituinen hymynsä, jolla hän voitti niin monet sydämet puolelleen, »tällä kertaa kai annatte minulle anteeksi tämän erehdyksen, vai kuinka?»

Kuninkaan kärjekäs anteeksipyyntö saattoi urhoollisen merikarhun aivan pois suunniltaan, sillä hän ei ollut sanan mies, vaan toiminnan. Hän huomasi kuitenkin, että jotakin tähän oli sanottava, jonka vuoksi hän lausui änkyttäen:

»Teidän majesteettinne — — en tarkoittanut niin pahaa, niin — — että — — minä — —»

»Kas niin, rakas Puke», keskeytti kuningas ja taputti »Dristigheten» laivan reipasta päällikköä olkapäälle, »alkää panko kovin pahaksenne sanojani. Minä sanon kuten tekin: en tarkoittanut niin pahaa.»

Rauha kuninkaan ja hänen reippaan merikarhunsa välillä oli tehty siinä silmänräpäyksessä.

Hetkisen soudun jälkeen, kun Kustaa III oli keskustellut Cronstedtin kanssa puolustuksen vahvistamista koskevista asioista, kääntyi hän äkkiä kapteeni Scharffin puoleen kysyen:

»Mikä teidän on, kapteeni? Te, joka muutoin tavallisesti olette itse iloisuus, olette nyt koko aamun ollut hiljainen ja suljettu kuin egyptiläinen pappi. Mitä teillä on sydämellänne?»

»Ah, teidän majesteettinne, se saattaa tuntua toisista ainoastaan pikku asialta, mutta minusta, niin — niin — —»

»Sanokaa sitten», huudahti kuningas kärsimättömänä. »Minä tahdon tietää mikä teitä synkistää.»

»Teidän majesteettinne saa sen tietää», vastasi Scharff, ja raskas huokaus kohosi hänen rinnastaan. »Eräessä kuljetusaluksessa oli minun tavarani, ja niitä vartioitsi viisi venemiestä ja oivallinen palvelustyttöni, Anna Maria Engsten. Murtauduttaessa minä näin mainitun aluksen monta kertaa vaarassa voimatta auttaa sitä. Mutta murtautumisen jälkeen en enää voinut sitä keksiä, ja nyt levottomuus väestön kohtalosta synkentää minun mieltäni.»

»Mutta eniten tytön, arvelen», lisäsi Puke hieman ivallisesti.

»Niin, se on totta», vastasi kapteeni Scharff välittämättä kaksipäi-

sestä viittauksesta. »Anna Maria oli tavattoman kelvollinen ja ennen kaikkea velvollisuutensa täyttävä palvelija, ja senvuoksi on kuin vilpittömästi kaipaissin häntä. Mutta hän olisi ansainnut paremman kohtalon kuin joko hukkaa tahi joutua venäläisten käsiin.»

»Mutta miksi annoitte hänen jäädä alukseen?» kysyi kuningas. »Eivätkö venemiehet voineet hoitaa sitä yksin?»

»Minä koetin kyllä taivuttaa häntä tulemaan laivaani, mutta hän kieltäytyi päättäväisenä jättämästä haltuunsa uskottuja kapineita. Minä en tahtonut häntä pakottaa, ja niin hän sai tahtonsa täytetyksi.»

»Todellakin harvinainen tyttö», sanoi Kustaa III ja laski silmänsä uinailevina harhailemaan yli luotojen ja saarien. »Jos hän sattumalta olisi hengissä, niin hän ansaitsisi todellakin palkinnon ennen kaikkia.»

»Oliko hän siinä aluksessa, joka kulki 'Dristighetenin' vanavedessä?» kysyi nyt Juhana Puke, kiinnittäen nähtävästi huomionsa Scharffin tiedonantoon.

»Niin, siinä hän oli.»

»No», vastasi Puke, »silloin voin kertoa, että minä kiivaimmassa luotiateessa näin veneen lähtevän aluksesta ja — —»

»Silloin se kyllä on joutunut tuuliajolle ja vihollisten käsiin», keskeytti Scharff. »No, vähätpä niistä, mutta jos tyttö olisi joutunut vihollisten käsiin, niin se harmittaisi minua suuresti.»

»Alus ei jäänyt tuuliajolle», vastasi Puke, »sillä se kulki samaan suuntaan niin kauan kuin saatoin nähdä sen.»

»Ettekö nähnyt, oliko aluksesta lähtevässä veneessä joku nainenkin?» kysyi nyt Scharff.

»En, siihen minä en kiinnittänyt huomiotani, sillä pian sain muuta tekemistä», vastasi Puke kuivasti.

Samassa huudahti perässä istuva Kustaa Klint viitaten itään:

»Kas vaan, siinäpä rohkea purjehtija. Minä vaan en lähtisi kulkemaan tuosta kapeasta salmesta, vaikka kylläkin tunnen väylän.»

»Joku saaristolainen kai on kalastamassa», huomautti Kustaa III.

Kapteeni Scharff, jonka huomio oli kiintynyt äskenhuomattuun alukseen, huudahti nyt:

»Tuollaisia aluksia nämä saaristolaiset eivät käytä, mutta pääni panen pantiksi, että se on sama alus, josta äsken puhuimme.»

Kustaa III:n käskystä ohjasi Kustaa Klint pian veneen puolipurjeessa olevaa tavara-alusta kohti.

VI.

»Herra Jumala, eikö alus ole vesilastissa!» huudahti kapteeni Scharff, kun vene oli ainoastaan muutamien sylien päässä päämäärästään.

»En myöskään näe kenenkään sitä ohjaavan», lisäsi Cronstedt.

»Kenties se on Lentävä hollantilainen», tuumi Puke jurona.

»Reippaasti, pojat!» lausui Kustaa III. »Tässä on kenties vaara uhkaamassa.»

Kun vene vihdoin tuli aluksen vasemmalle kyljelle, hyppäsivät laiteelle ensiksi kuningas ja heti sen jälkeen kapteeni Scharff.

Mutta heidän kohtaamansa näky sai heidät pysähtymään ja pitämään kiinni mastotouvista.

Oikealla puolella, aluksen perässä oli Anna Maria Engsten polvillaan ja koetti kaikin voimin estää veden pääsyä venäläisen kankiluodin tekemästä reiästä. Hän oli selin tulijoihin ja niin työhönsä kiintyneenä, ettei kuullut pienintäkään ääntä lähestyvistä veneistä.

Kustaa III ja kapteeni katselivat toisiaan hyvän aikaa lausumatta sanaakaan. Sitten he katselivat alukseen joka puolelle, mutta kun eivät löytäneet mitä etsivät, huudahtivat he molemmat samalla kertaa:

»Saattaako se olla mahdollista!»

Nämä sanat lausuttiin niin kovaan, että Anna Maria uutterasta työstään huolimatta kuuli ne.

Kauhistuneena hän kääntyi ympäri. Ensiksi hän ei tuntenut edes omaa isäntäänsä, vaan piti koko näkyä ylikuonnollisena ilmestyksenä.

Hän päästi senvuoksi huudahduksen ja keikahti laidetta vasten, mutta heti hän oli jälleen täydessä tajussaan. Rientäen Scharffia kohti hän huudahti:

»Miten Herran nimessä isäntäni on tullut tänne ja kuinka — —»

Hänen katseensa osuivat samalla kuninkaaseen, jonka hän oli nähnyt muutamia kertoja ennenkin, ja syvästi punastuen hän vetäytyi takaisin.

»Mutta miten Herran nimessä sinä olet tullut tänne!» huudahti kapteeni Scharff vuoroonsa. »Katselenpa ympärilleni miten hyvänsä, niin en näe täällä keitään muuta kuin sinut!»

»Älä ujostele, tyttö», huudahti Kustaa III ja lähestyi Anna Mariaa, »vaan kerro miten olet voinut tulla tänne, sillä sinä näyt olevan yksin».

Anna Maria teki selkoa seikkailuistaan. Kertomuksen päätyttyä huudahti Kustaa III:

»Paljon ihmeellistä tapahtuu kyllä sodassa, mutta tämä retki on ehdottomasti ihmeellisimpiä mitä olen koskaan kuullut, enkä minä uskoisi sitä todeksi, jollen nyt omin silmin näkisi todistusta siihen. Mutta kuule, tyttö, missä ne venemiehet ovat, jotka jättivät sinut pulaan?»

»Miten voisin tietää sen, herra kuningas! En ole nähnyt heitä vilahdukseltakaan, sen jälkeen kuin he jättivät minut.»

»Etkö ole pelännyt tällä melkein kahdeksan peninkulman pituisella matkalla?» kysyi Puke, jonka jyrkät piirteet olivat melkolailla kirkastuneet tytön kertoessa.

»Yhden ainoan kerran», vastasi Anna Maria ja loi alas silmänsä.

»Silloin se tapahtui?»

»Kun fregatti ahdisti minua niin kovin.»

»Sitä en ihmettele», huudahti Kustaa III. »Kenen rohkeus hyvänsä olisi silloin lannistunut.»

»Niin, näettekös, minä ajattelin», lisäsi Anna Maria, »että en koskaan uskaltaisi puhtaalla omallatunnolla astua isäntäni silmien eteen, jos venäläiset saisivat hänen tavaransa, joita kerran olin luvannut suojella».

Tämä koristelematon ja yksinkertainen tunnustus houkutteli hymyn kaikkien huulille, vieläpä Pukenkin.

Kun kuningas Kustaa oli muutamain innostavin sanoin kiittänyt Anna Mariaa hänen isännälleen ja Ruotsin kruunulle osoittamastaan uskollisuudesta, käski hän, että rikkiammuttu kuljetusalus tilkittäisiin niin hyvin kuin kävi päinsä.

Työ olikin pian suoritettu. Ja täysin purjein alus kiiti pian hyvää myötätuulta.

Kuningas oli kuitenkin kieltänyt kaikkia seuralaisiaan kertomasta kuljetusosalusta ja sen pelastajatarta, urhoollista Anna Maria Engsteniä koskevasta tapauksesta, ennenkuin hän itse antoi siihen luvan. Näkyi selvästi, että hänellä oli jokin suunnitelma mielessään.

VII.

Kahden päivän kuluttua ilta-aurinko heitti valoaan kauniiseen näkyyn. Ruotsalaisten saaristolaiivasto oli asettautumassa puolustusasentoon vihollisen saapumisen varalle. Melkein kaikki alukset, jotka olivat päässeet »kujanjuoksusta» suuremmilla tahi vähemmillä vau-

rioilla, olivat vähitellen palanneet ja asettuneet määrätuille paikoilleen.

Olisi voinut arvella, että ruotsalaiset upseerit olisivat joutuneet täydellisen raskasmielisyyden ja alakuloisuuden valtaan Viipurinlahdessa tapahtuneen tappion jälkeen, mutta kaikkien kasvoista näkyi, että niin ei asianlaita ollut.

Kustaa III itse oli väsymätön liikkeessaan kaikkialla innostamassa joukkoansa. »Amphion» jahtia käytettiin harvoin tällaisissa tilaisuuksissa, mutta muutta mutkitta ensimmäistä venettä mikä oli saatavissa.

Monta kertaa kuningas täten yllätti väkensä, joka ei voinut aavistaa, että yksinkertainen alus, jossa ei ollut mitään merkkejä, kantoi laiteitensa sisällä Ruotsin kuningasta.

Mutta näillä retkillään ja lempeällä esiintymistavallaan Kustaa III voitti kokonaan joukkonsa sydämet, niin että ylimmästä alimpaan ei ollut ainoatakaan miestä, joka ei hehkunut halusta saada pestä sitä tahrää, jonka pako Viipurista osittain tuotti Ruotsin laivaston muutoin niin puhtaisiin aikakirjoihin.

Kerran Kustaa III tuli mukanaan kapteeni Scharff ja neljä soutajaa erääseen kauimpana olevaan laivaan. Se oli ollut »kujanjuoksun» kuumimmassa tulessa ja senvuoksi saanut jokseenkin pahoja vammoja. Alussa olikin kysymyksessä, että se asetettaisiin varajoukkoihin, mutta kun sen upseerit ja miehet yksimielisesti pyysivät saada pitää paikkansa ensimmäisessä linjassa, ei kuningas tahtonut lannistaa heidän rohkeutensa antamalla kieltävän vastauksen tähän sankarilliseen pyyntöön.

Upseerit ja miehistö työskentelivät nyt mitä innokkaimmin saadaakseen laivansa jälleen kuntoon, ja he olivat siinä määrin kiintyneet työhönsä, etteivät huomanneet ollenkaan kuninkaan veneen saapumista.

Hämmästyksensä tulikin yleiseksi, kun Kustaa III yht'äkkiä seisoikin kannelle. Mutta työntekijäin joukossa oli neljä miestä, jotka ällistyivät melkoisesti huomattessaan kapteeni Scharffin kuninkaan rinnalla.

Nämä neljä miestä olivat vanhat tuttavamme Snabb, Rask, Hurtig ja Kruunu. Monien vaiheiden jälkeen he olivat vihdoin päässeet Ruotsinsalmeen, missä heidät komennettiin alukseen, jossa nyt työskentelivät.

Hurtig huomasi ensimmäisenä kapteeni Scharffin. Lykkäämällä tovereitaan kylkeen hän ilmaisi heille mitä oli tulossa. Seuraus oli, että he vetäytyivät niin kauaksi kuin mahdollista.

Mutta se ei paljoa auttanut heitä.

Tapansa mukaan kuningas kulki kapteenin kanssa laivassa puoleen

ja toiseen, tarkasti huolellisesti työtä, teki huomautuksiaan tahi myöskin lausui tunnustuksensa. Tällöin hän aina puheli iloisesti ja ystävällisesti jokaisen kanssa, olipa hän sitten upseeri tahi yksinkertainen merimies. Se mitä Hurtig ja hänen toverinsa olivat pelänneet, tapahtuikin kuninkaan vaelluksen loppupuolella.

Kustaa III pysähtyi vihdoin niiden eteen, jotka laittoivat vioittuneita portteja kuntoon. Siinä oli myöskin Hurtig tovereineen.

Äkkiä kapteeni Scharff huudahti: »Enkö näe oikein, vai eivätkö tässä ole samat miehet, jotka olivat tavara-aluksessa?»

Jos laiva olisi äkkiä uponnut, olisivat miehet pitäneet sen onnena. He seisovat nyt oikeina syntipukkeina, ei ainoastaan kuninkaan, vaan myöskin tovereittensa tutkivain silmäysten ahdistamina.

Mutta vielä pahemmaksi asia tuli, kun kapteeni Scharff jatkoi:

»Niin, minä tunnen kyllä heidät! He ovat juuri samat, jotka raukka-
maisina jättivät aluksen, jonka minun urhoollinen palvelustyttöni sitten kuljetti tänne.»

Kapteenin sanat saivat nuo neljä venemiestä punastumaan. Hurtig kuitenkin punastui kaikkein pahimmin. Ennenkuin kukaan tovereista ehti estää, astui hän esille puhuakseen, mutta ei saanut sanaakaan suustaan, ennenkuin kuningas viittasi häntä vaikenemaan.

»Onko totta mitä kapteeni Scharff sanoo?» kysyi Kustaa III sitten ankarasti.

Tuskin kuuluva »on» tuli Hurtigin huulilta.

»Menkää veneeseen», käski kuningas ja viittasi pieneen alukseen, jossa hän itse oli tullut. Mutta samassa astui esille eräs soutaja, joka oli saanut luvan nousta laivaan tervehtimään siellä työskentelevää veljeään, ja sanoi:

»Anteeksi, teidän majesteettinne, kun uskallan ilmoittaa, että vene ei kannu meitä kaikkia.»

Kustaa III loi kysyvän silmäyksen kapteeni Scharffiin, joka nyt heti kiiruhti pois tutkiakseen asianlaitaa. Palattuaan hetkisen kuluttua hän sanoi:

»Teidän majesteettinne, mies on oikeassa. Vene ei voi kantaa enempää kuin tähänkään asti.»

»Kiitos, poikani, tiedonannostasi», huudahti kuningas ja taputti nuorta venemiestä ystävällisesti olkapäälle. »Kas näin», jatkoi hän ja ojensi merimiehelle hopearahan, »tällä voit vapaaksi päästyäsi juoda Ruotsin maljan.»

»Ja kuningas Kustaan maljan myös», huudahti ylen onnellinen venemies heilauttaen hattuaan.

Kun Kustaa III sitten oli määrännyt Hurtigin tovereineen vietäväksi eräässä laivan veneessä heti »Amphioniin», läksi hän tähän laivaan.

Tähän Kustaa III:n upeaan huvipurteen, joka oli saanut olla senkin seitsemässä vaarassa, olivat kuninkaan käskystä kokoontuneet laivaston kaikki korkeammat upseerit ja niin monta alemmaa kuin siihen mahtui.

Kaikki puhelivat ja nauroivat, ja useimmat tunkeilivat sukkelain merimiesten Juhana Puken ja Eerik Klintin ympärillä.

»No», huudahti kapteeni Scharff, »eikö tänne ole tullut mitään tietoa vihollisten aikeista?»

»Kysyttekö minulta?» kysyi viisikymmentäkahdeksanvuotias everstiluutnantti Klint.

»Niin, jos tiedätte jotakin, niin ilmoittakaa se meille», huusivat monet upseerit.

»Eikö teidän poikanne ole vielä palannut retkeltään?» kysyi joku.

»Ei, mutta tuolla hän tulee», vastasi everstiluutnantti Klint, ja isänylpeys loisti hänen silmistään, kun hän viittasi pieneen alukseen, joka reivatuin purjein tuli saarien välitse. »Ja kas, tuossa muuan vene antaa sille pysähtymismerkin. Ah, se on kuninkaan vene. Siinä on itse hänen majesteettinsa mukana. Ei ole ihmeellistä, että olemme täällä saaneet odottaa niin kauan. Mutta katsokaapas, nyt poika ohjaa tännepäin. Pian saamme varmoja tietoja.»

»Niin», huudahti Puke niin kovaa, että kaikki sen kuulivat, »sinulla on oivallinen poika, ystäväni, ja sinä voit täydellä syyllä olla hänestä ylpeä!»

»Kiitos niistä sanoista», vastasi ukko Klint ja puristi voimakkaasti Puken kättä. »Ja häpeä tosiaankin olisi», jatkoi hän Pukelle matalamalla äänellä, »jos hän yhdeksäntoistavuotiaana olisi huonompi kuin yksitoistavuotiaana kadettina komentaessaan fregattia Espanjan vesillä.»

»Olet oikeassa», vastasi Puke yhtä matalalla äänellä ja nyökäyttäen päätään vahvistukseksi.

Kustaa Klintin pieni nopea risteilijä, joka aina oli ollut venäläisten silmätikkuna ja jota myöskin »kujanjuoksussa» oli ankarasti ahdistettu, lähestyi nopeasti »Amphionia».

Kun se oli asettunut kuninkaallisen aluksen viereen, riensi Kustaa III nopeasti »Amphioniin», jonka jälkeen risteilijä laski ankkuriin kappaleen matkan päähän siitä.

»Nyt, hyvät herrat», huudahti Kustaa kuningas katsellen samalla vakavasti ympärilleen, »nyt vihollinen on jälleen kimpussamme. Teidän näppärä poikanne, paras everstiluutnantti», jatkoi hän ja laski toisen kätensä Eerik Klintin käsivarrelle, »on kaapannut erään Nassaun prinssin kuriirin. Kuriiri oli menossa Pietariin, mutta luutnantti yllätti sen ja otti kiinni. Saaliin joukossa oli myöskin kimppu enemmän tahi vähemmän tärkeitä kirjeitä. Tärkein ja samalla myöskin hauskin on kuitenkin tämä», jatkoi kuningas ja piti päänsä yläpuolella valkoista paperia, niin että kaikki saattoivat nähdä sen.

Heilutettuaan sitä hetkisen edestakaisin jatkoi Kustaa III:

»Kirje on Nassaun prinssiltä keisarinna Katariinalle. Ja voitteko, arvata, hyvät herrat, mitä tuo ylimielinen prinssi sanoo? Niin, hän tahoo muutta mutkitta viettää heinäkuun yhdeksättä päivää, joka on keisarinnan kruunauspäivä, voittopäivänään! Nyt siis, hyvät herrat, tiedätte milloin voimme odottaa vierailua. Minä olen kuitenkin levollinen, sillä tiedän, että sekä päällystö että miehistö kyllä tekevät velvollisuutensa.»

»Niin, viimeiseen asti, siitä teidän majesteettinne saa olla aivan varma», lisäsi K. O. Cronstedt, »vai miten, hyvät herrat?»

Jyrisevä hurraahuuto kaikui vastaukseksi laivastonpäällikön sanoihin. Riemastuksen hiljettä sanoi kuningas:

»Ennen eroamistamme on meillä vielä täytettävänä eräs velvollisuus, ja minä olen alkujaan kutsunut teidät olemaan sen todistajina.»

Näin sanottuaan hän viittasi kapteeni Scharffille, jonka jälkeen kapteeni nopeasti poistui laivan etupuolelle.

Juuri kun upseerit kiihkeästi kuiskailivat keskenään ja miettivät mielessään mitä nyt tapahtuisi, palasi kapteeni Scharff ohjaten punastuvaa Anna Maria Engsteniä kädestä. Heidän takanaan näkyivät Hurtig ja hänen kolme toveriaan ylen masentuneina ja venemiesten ympäröiminä.

»Astu esille, tyttöseni», huudahti kuningas Kustaa. »Älä pelkää!»

Tosin Anna Maria Engsten aluksi hämmästyti nähdessään koolla niin monta korkeaa upseeria, mutta kuninkaan ystävällisten sanojen rohkaisemana hän kiiruhti esille ja niiasi syvään ensin kuninkaalle ja sitten lähinnä seisoville.

»Hyvät herrat», sanoi Kustaa III sointuvalla äänellä, »tämä nainen on osoittanut rohkeutta, josta mies saattaisi ylpeillä, ja tehnyt urotyön, jommoista ripeinkin merimies saattaa kadehtia.»

Tehtyään sen jälkeen selkoa rohkean tytön käytöksestä itse murtautumisessa sekä hänen kohtalostaan hänen jatkaessaan matkaa Ruotsinsalmeen, kuningas jatkoi:

»Minä olen tahtonut upseerieni läsnäollessa antaa sinulle palkinnoksi — ei ainoastaan uskollisuudesta, jota olet osoittanut isännällesi, kapteeni Scharffille, vaan vielä enemmän siitä rohkeudesta ja näppäryydestä, jolla olet meille pelastanut tosin pienen, mutta kuitenkin merikelpoisen aluksen — ensiksi nämä viisikymmentä riksiä ja sitten tämän mitalin, jota sinulla on tästä lähtien oikeus kantaa rinnallasi milloin tahdot.»

Kun kuningas sitten oli antanut uljaalle tytölle rahat, kiinnitti hän itse hänen rintaansa sinisessä nauhassa riippuvan hopeamitalin, jossa oli kirjoitus »urhoollisuudesta merellä».

Anna Marian silmissä melkein musteni. Hänen korvansa suhisivat, ja hän olisi horjahtanut kumoon, jollei kapteeni Scharff samassa olisi kiiruhtanut tukemaan häntä.

Mutta sanat, jotka kuningas lausui neljälle syntipukille, eivät suinkaan olleet mitään korupuhetta. Kun hän sitten piti pienen väliajan, kiiruhti kapteeni Scharff tekemään venemiehille kysymyksen:

»Mutta teitähän oli viisi, jollen erehdy? Eikö niin?»

»Oli», vastasi Hurtig, joka oli valittu puhumaan toistenkin puolesta, koska hän osasi parhaiten sovittaa sanansa. Hän kertoi sitten Lustigin kuoleman ja muut heidän retkeilynsä vaiheet. Sitten hän jatkoi: »Me olemme palvelleet kauan laivastossa, eikä kukaan ole vielä voinut syyttää meitä raukkamaisuudesta. Kun nyt huomasiimme, että vihollinen oli ampumaisillaan aluksemme pohjaan, arvelimme, että meitä tarvittaisiin paremmin toisella taholla, emmekä siis tahtoneet antaa ampua itseämme kuin koirat tekemättä pienintäkään vastarintaa. Siksi läksimme aluksesta yhtyäksemme taistelutoverihimme, mutta onni ei ollut meille suopea. Monta kertaa olimme vähällä joutua tuhon omiksi.»

Vedettyään syvään henkeään jatkoi Hurtig: »Jos nyt teidän majesteettinne luulee, että me olemme raukkamaisia ja pelkäämme katsoa vaaraa suoraan silmiin, niin asettakaa meidät ensimmäiselle ja vaarallisimmalle paikalle, mutta älkää tuomitko meitä raukkamaisiksi pelkureiksi, se on meidän rukouksemme.»

Näin sanoen Hurtig lankesi polvilleen, ja hänen kolme toveriansa tekivät samoin.

Kuningas kääntyi tuokioksi pois. Tällöin hän vaihtoi merkitseviä silmäyksiä kapteeni Scharffin kanssa. Se mitä hän näki kapteenin katseessa, ratkaisi lempeämmän menettelytavan.

Kun hän jälleen kääntyi polvistuneitten puoleen ja kädellään teki liikkeen, että he nousisivat ylös, ei hänen katseensa ollut enää yhtä ankara.

»Tahtonne täytetään», sanoi hän. »Jääkää siihen alukseen, jossa kapteeni Scharff tapasi teidät.»

Ruotsinsalmen meritaistelu taisteltiin kahtena päivänä, heinäkuun yhdeksäntenä ja kymmenentenä 1790. Kauhean taistelun jälkeen venäläiset valtasivat äärimmäisenä olevan aluksen, ja toinen puoli sen runkoa painui pohjaan.

Vedenpinnalla oleva osa oli aivan täynnä ruumiita, sillä tässä oli taisteltu viimeinen murhaava taistelu.

Kun kaatuneiden venäläisten kasa oli vihdoinkin korjattu pois, löydettiin alimpana neljän venemiehen, Snabbin, Raskin, Hurtigin ja Kruunun ruumiit.

Kun kapteeni Scharff kertoi tästä Kustaa III:lle, huudahti hän: »He olivat siis oikeassa. He olivat urhoollisia miehiä! Niin, kukaan ei ole osoittanut raukkamaisuutta tässä taistelussa!»

Mutta Anna Maria lausui: »No, he ovat hyvittäneet mitä ovat rikkoneet. Jumala olkoon heidän sieluilleen armollinen!»

VIII.

Siirtykäämme nyt Gerdson kylään, joka on neljännespeninkulman päässä etelään Fernebon kirkolta. Kaunein rakennus täällä oli rikkaan Juhana Matinpojan, josta pitäjäläiset eivät koskaan oikein pitäneet. Sodan alussa masensi häntä kuitenkin hieman vaimonsa kuolema. Mutta hän lohduttauui pian ja tuli sen jälkeen vielä ilkeämmäksi ja ahneemmaksi.

Etenkin hänen poikansa Antti Pietari, joka oli siihen aikaan kolmikymmenvuotias, sai kaksin verroin kokea isänsä huonoa tuulta.

Syy oli se, että Antti Pietari rakasti salaa Anna Mariaa, erästä paikkakunnan pikku maanviljelijän, entisen pikkukauppiaan tytärtä.

Koska ukko Engstenillä oli useita lapsia, täytyi heidän lähteä palvelemaan ansaitakseen elatuksensa.

Anna Maria, joka oli tyttäristä reippain, tuli kapteeni Scharffin palvelukseen, ja hänen sodan-aikaisia kohtaloitaan olemme edellä kuvanneet.

Kun Juhana Matinpoika sai tietää poikansa rakkaudesta köyhään Anna Mariaan, valtasi hänet sellainen viha, että pojan täytyi paeta metsään, jossa harhaili kokonaisen viikon. Vihdoin isä kävi hänet etsimässä ja toi mukanaan kotiin.

Tämän jälkeen kului melkein puoli vuotta Juhana Matinpojan mainitsematta mitään pojan rakkaudesta.

Mutta eräänä päivänä hän tuli pellolla otsansa hiessä raatavan Antti Pietarin luokse ja sanoi hänelle suoraan, että hänen täytyi naida rikas leski, Presthyttan Riitta. Naimakaupasta olivat jo leski ja Juhana keskenään puhuneet.

Kun ukko oli lopettanut juttelunsa, kääntyi Antti Pietari hänen puoleensa ja sanoi levollisesti:

»Minun mielestäni isä itse voisi ottaa hänet kernaammin.»

»Oletko hullu, poika, hänhän on sinun ikäisesi, ja minä olen — —»

»Ei se niin suuri ikäero ole», keskeytti poika. »Ja minä en tahdo häntä missään tapauksessa.»

»Niin, sinä luonnollisesti ajattelet vain Anna Mariaa, tuota kirkonrottaa», vastasi Juhana ilkeästi.

»Niin, häntä minä ajattelenkin ja ainoastaan hänet tahdon vaimokseni. Minä olen täysi-ikäinen ja pidän itse huolen itsestäni — —»

»Kyllä minä pidän sinusta huolen», sanoi ukko ja heitti isolla kivellä poikaa, joka ainoastaan nopeasti väistymällä vältti iskun. »Menä heti tiehesi äläkä tästä lähtien näyttäydy silmiäni edessä!»

Murheellisin mielin Antti Pietari kulki eteenpäin. Nähdessään isän menevän toista tietä metsään hän kiiruhti kotiin, kokosi parhaat vaatteensa ja pisti taskuunsa pienet säästörahansa.

Hänen päämääränsä oli Tukholma. Kauan hänen mielensä oli tehnyt sinne, mutta aikaisemmin hän ei ollut saanut haluaan tyydytetyksi.

Kaksi päivää oli kulunut, eikä Antti Pietaria vielääkään näkynyt kotonan. Nyt Juhana Matinpoika alkoi tulla levottomaksi, sillä yksin hän ei voinut hoitaa taloa, ja renkiä ottaakseen hän oli liian ahne.

Pian Gerdsbohon levisi huhu, että Antti Pietari oli päättänyt päivänsä ukon ilkeyden vuoksi. Kaikki osoittivat Juhana Matinpoikaa sormellaan, niin että hän tuskin uskalsi näyttäytyä ulkona.

Muutamien päivien perästä ruvettiin kertomaan, että Antti Pietari oli mennyt sotaan.

Eräänä pimeänä iltana Juhana Matinpoika läksi huolissaan papin luokse neuvottelemaan. Pappi nuhteli häntä ankarasti ja sanoi, että Antti Pietari oli lähtenyt kotoa hänen kovuutensa vuoksi, ja neuvoi ukkoa itseään lähtemään Tukholmaan ottamaan selkoa siitä, oliko huhu tosi. — Pitkän miettimisen jälkeen ukko läksikin Tukholmaan, jossa sai tietää, että poikansa todellakin oli lähtenyt sotaan.

Tämän jälkeen alkoi Juhana Matinpojalle kova aika. Suureksi harmikseen hänen täytyi nyt pestata renki, ja tämä, tuntien ukon äärettömän ahneuden, otti kaksi kertaa niin suuren palkan kuin oli tavallista.

Mutta siitä alkaen Matti Juhonpoika ei ollut entisensä kaltainen. Hän ei puhunut kenellekään, eikä kukaan uskaltanut häntä puhutella.

IX.

Juhana Matinpoika ei ollut ainoastaan ahne, vaan myöskin ilkeä. Pojan äkillinen katoaminen masensi häntä kyllä hieman, mutta pian hänen vanha luontonsa pääsi jälleen valtaan.

Vähitellen hänen korviinsa saapui huhu, että Peltolan Niilo aikoo kosia rikasta Presthyttan Riittaa.

Silloin Juhana Matinpojan kateus jälleen leimahti liekkiinsä ja nyt paljoa kiivaammin. Antti Pietari unohtui puolittain, ja ainoastaan ajatus, miten voisi estää Niilon naimasta »kultakaivosta», vei Juhana Matinpojalta sekä levon että ruokahalun.

Eräänä iltana tullessaan metsästä hän kohtasi Niilon. Tämä tuli ystävällisesti tervehtimään, mutta ukko ei välittänyt Niilon näkemisestä.

»Mikä sinun on, Juhana?» kysyi Niilo vihdoin. »Oletko sairas?»

»Mitä se sinuun kuuluu?» keskeytti Juhana ärtyisästi.

»Vai ei se minuun kuulu? No, oletko saanut mitään tietoja Antti Pietarista?» kysyi Niilo vielä kerran ja nyt ivallisesti.

»Sekään ei kuulu sinuun», sähisi Juhana, ja hänen kasvonsa tulivat tuhkanharmaiksi.

Niilo, joka selvästi näki mistä kenkä puristi ja ainoastaan tahtoi ärsyttää Juhana Matinpoikaa, jatkoi:

»Miten kauan luulet Riitan häntä odottavan ja milloin — — —»

Pitemmälle Niilo ei päässyt puheessaan, sillä Juhana heitti samassa kirveen häntä kohti, niin että hänen täytyi väistyä.

Niilo, joka oli kokonaan aseeton eikä senvuoksi luullut kestävänsä taistelua ilkeän ukon kanssa, vetäytyi nopeasti syrjään, mutta ennen lähtöään hän pysähtyi muutaman puun taakse ja huusi: »Tiedä, että kyllä Riitta menee sinun poikasi nokan ohitse! Sen minä sanon! Hahaal!»

Mutta kotimatalla Juhana Matinpojan päähän pisti muuan ajatus. Hän muisti poikansa sanat, että hän itsehän saattaisikin naida Riitan.

»Niin, sen minä teenkin», huudahti Juhana ja näpäytti sormiaan. »Niilo saa kuitenkin vielä pitkän nenän.»

Tultuaan kotiin hän valmistautui senvuoksi kosintamatkaan.

Tämän tärkeän matkan valmistuksiin meni kokonainen päivä. Minään köyhänä kosijana hän ei tahtonut esiintyä. Polle ruokottiin huolellisesti, uudet rattaat pestiin puhtaiksi, ja Juhana Matinpoika läksi matkaan.

Sykkipä hänen sydämensä tavallista kovemmin hänen saapuessaan Presthyttaan. Päästyään veräjältä sisään hän satoi Pollen, sylkäisi pari kertaa kämmeniinsä, silitti tukanhaivenensa ja lähestyi hitain askelin rakennusta.

Mutta hän ei ehtinyt perille, ennenkuin hänet kohtasi Riitta, joka valtava leipäläpio kädessä tuli häntä vastaan.

»Mitä nyt on tekeillä», huudahti hän, »koska Juhana Matinpoika on ulkona. Onko Antti tullut takaisin?»

Juhanan oli vaikea saada sanaa suustaan. Pitkän kakistelemisen jälkeen hän vihdoinkin sai sanotuksi: »Tahtooko Riitta minut mieheekseen?»

Leski peräytyi pari askelta, katsoi ukkoon katseella, joka merkitsi samaa kuin: »Oletko hullu, ukonrähjä», ja vastasi sitten: »Ei, kiitos, Jussi kulta, minä otan Antti Pietarin ja odotan kunnes hän tulee kotiin.»

Juhana ei uudistanut kysymystään. Hän ei astunut, hän lensi Pollensa luokse, nousi rattaille ja ajoi täyttä vauhtia kotia kohti täysin parantuneena rakkaudentaudistaan.

Mutta hän oli tuskin ehtinyt puoliväliin, kun jo Niilo tuli vastaan, hänkin matkalla Riitan luokse.

Vanha viha leimahti hänessä jälleen. Molemmat hyppäsivät ajoneuvoista, ja kapealla tiellä syntyi kahakka, jota molemmat hevoset katselivat kylmäverisellä levollisuudella.

Loppuseuraus oli, että Juhana Matinpoika, kiitos uskollisen Pollensa, tuli kotiin kuhmu kummassakin ohimossa.

Niilo ei voinut jatkaa matkaansa, sillä hänen vasen käsivartensa oli nyrjähtänyt, eikä kummankaan kilpailijan kosinnasta siten tullut mitään.

X.

Myrsky ulvoi ja raskaat sadepisarat pieksivät armottomasti Engsten vanhuksen hyvinrakennetun pikku talon ikkunoita.

Sisällä istuivat isä ja äiti, molemmat iäkkäitä, ja puhelivat lapsistaan.

»Niin», sanoi äiti ja pani kätensä ristiin rinnalleen, »meidän lapsillemme on, Jumalan kiitos, käynyt jokseenkin hyvin. Miten vaan lienee Anna Marian laita, sen Herra yksin tietää. Miksi hän menikään tuon kapteenin mukana sotaan?»

»Kas niin, muoriseni, älä nyt ole levoton», vastasi ukko Engsten. »Sen, jota Herra varjeele, sen hän myös auttaa suuristakin vaaroista.»

»Oikein, isä, mutta minä en saata olla harmilla ajattelematta, että tyttö, joka nyt on ikäihminen, saattaa heittäytyä sellaisiin vaaroihin.»

Keskustelu pysähtyi nyt hetkiseksi. Vihdoin ukko Engsten huudahti: »Sinä kai muistat Antti Pietarin ja Anna Marian välit.»

»Muistanpa kyllä, samoin kuin senkin, että juuri tämän vuoksi Juhana Matinpoika niin katkerasti suuttui poikaansa.»

»Niin, täällä maailmassa tapahtuu paljon ihmeellistä», lisäsi Engsten vanhus. »Tuleepa hauskaksi kuulla, ovatko he siellä nähneet toisiaan.»

»Missä?»

»Sodassa tietenkin.»

Engsten vanhus oli tuskin ehtinyt sanoa viimeiset sanat, kun jo ovelta kuului kova koputus.

»Avaa, isä», kehoitti eukko. »Joku siellä luultavasti pyytää suojaa sateelta.»

Ukko astua köpitti ovelle, mutta tuskin hän oli ehtinyt avata sen, kun sisään astui kookas mies vettä tippuvassa sotilasviitassa.

»Jumalan rauha, Engsten vanhukset», kuului sisään astuvan huuilta, samassa kuin hän laski viitan lattialle.

Molemmat vanhukset katselivat uteliaina milloin toisiaan, milloin upeaa soturia.

»Mitä, ettekö tunne minua?» huudahti soturi hämmästyneenä. »Olenko minä siis muuttunut? Niin, se on totta», jatkoi hän nauraen, »sotaan mennessäni olin parraton», ja nyt hän siveli mielihyvällä mustaa täysipartaansa.

»Niin, kyllähän minä olen tuntevinani äänen», vastasi Engstenin muori ja loi soturiin tutkivan katseen. »Ah, Herra Jumala», huusi hän sitten ja löi kätensä yhteen, »sehän on Antti Pietaril!»

Tämän nimen kuultuaan ukko Engstenkin tuli esille ja katsoi rotevaa soturia silmiin. — »Niin», sanoi hänkin, »sehän on Antti Pietari. Muori, missä meidän silmämme ovat olleet?»

»Te olette arvanneet oikein», vastasi soturi. »Minä olen sodassa palvelut kersantiksi. Saanko istua juttelemaan hetkiseksi?»

»Ylen kernaasti, rakas Antti», vastasi Engsten vanhus ja teki nopeasti tilaa pienelle siniseksi maalatulle sälesohvalle.

»Niin, ja ensiksi minä tahtoisin tietää, vieläkö isäni elää», kysyi vieras istuuduttuaan.

»Elääpä kylläkin», vastasi Engsten. »Näin hänet viimeksi eilen.»

»No sitten toinen kysymys. Miten Anna Marian laita on?»

Molemmat vanhukset katselivat toisiaan merkitsevin katsein, sillä kersantin silmistä näkyi selvästi, että hän ei ollut tavannut heidän tyttärensä. He olivat nyt kiusallisessa asemassa. Mitä he vastaisivat?

Kersantti toisti nyt kysymyksensä ja lisäsi: »Päätän teidän hiljaisuudestanne on hänelle tapahtunut jotakin. Onko hän kuollut?»

Kun kersantti teki tämän kysymyksen, vapisi hänen miehevä äänensä liikutuksesta.

»Se on meille tuntematonta», vastasi ukko Engsten. »Me emme ole kotvilleen kuulleet työstä.»

»Kuinka niin?»

»Hän meni kapteeni Scharffin mukana sotaan.»

Urhoollinen kersantti oli monta kertaa katsonut kalpenematta kuolemaa kasvoihin, mutta nyt hän kalpeni.

»Kapteeni Scharff», huudahti hän vihdoin. »Hän on laivastossa. Suuri Jumala, silloin tyttö on ollut sekä Viipurissa että Ruotsinsalmessa. Ja epäilemättä hän on — —»

Ulkopuolella pysähtyvien vaunujen ratina keskeytti hänen sanansa. Heti sen jälkeen ovelle jälleen koputettiin, ja kun se avattiin, tuli sisälle mies ja nainen.

Viimeksimainittu pysähtyi muutamiksi silmänräpäyksiksi oven eteen, heitti sitten pois viittänsä, joka peitti hänen vartalonsa, ja riensi ukko Engstenin syliin huudahtaen: »Isä, äitil!»

»Anna Maria», kuului samalla vanhan parin huuilta, kun he hellästi sulkiivat kuolleeksi luulemansa tyttären syliinsä.

Urhoollinen kersantti tahtoi myöskin hyökätä esille, mutta pidättyi, nähdessään vieraan soturin, jonka hän huomasi ylemmäkseen. Hän jäi senvuoksi seisomaan liikkumatonna paikalleen.

»Kas tässä, isä ja äiti», sanoi vihdoin Anna Maria ja osoitti vierasta soturia, »tässä on minun isäntäni, majuri Scharff. Mutta kuka tämä on?» jatkoi hän kääntyen Antti Pietariin.

»Kersantti», mutisi majuri itsekseen. »Ahaa, nyt alan aavistaa jotakin.»

»Sinulle on käynyt samoin kuin meillekin», sanoi ukko Engsten nau-raen. »Meneppä vaan lähemmä ja katso häntä silmiin.»

Ihmeellinen tunne valtasi Anna Marian. Tuskin hän oli kuitenkaan ehtinyt edes puolitiehen, kun hän lensi kersantin syliin huudahtaen: »Antti, Antti!»

Irtaannuttuaan vihdoinkin rakastettunsa syleilystä Anna Maria loi pitkän katseen Antin sotilaspukuun. »Sinä olet myöskin ollut so-dassa, näen mä.»

Antti kertoi mitä hänen ja isän kesken oli tapahtunut ja lopetti: »Ja onni on suosinut minua, niin että minä olen kohonnut kersantiksi.»

»Ja sinulla on mitali», sanoi Anna Maria luoden samalla isäntäänsä puhuvan katseen.

»No», huudahti tämä ja löi molemmat kätensä yhteen, »Jumalan kiitos, että nyt olet saanut sen, jota rakastat, Anna Maria.»

»Mutta saatpa nähdä, urhoollinen kersanttini, ettei tuleva vaimosi ole huonompi kuin sinä itsekään!»

Näin sanoen Anna Maria käänsi erästä rinnallaan olevaa poimua, jo-hon oli pistänyt mitalinsa.

Samassa kuului ähkyvä ääni ikkunan ulkopuolelta. Kaikki kat-soivat kysyväisinä toisiinsa. Ukko Engsten meni ovelle taluttaen het-ken kuluttua sisälle valkohapsista ukkoa, joka lakkaamatta huusi:

»Ei, minä en tahdo tulla kattosi alle. Sinä tyttärinesi teit sen että Antti Pietari läksi kotoaan.»

»Kas niin, tule nyt vaan sisään», huusi ukko Engsten. »Jollei kova sydämesi ole vieläään pehminnyt, niin se varmaankin tekee sen, kun näet poikasi edessäsi ilmielävänä.»

Juhana Matinpoika katseli hetkisen kersanttia. Sitten hän sanoi: »Se ei ole Antti Pietari. Hän ei ollut tuon näköinen.»

»Kyllä minä olen Antti Pietari. Parta on vain muuttanut minut.»

Kun Juhana Matinpoika vihdoinkin oli varmistunut asiasta, sanoi hän: »Vai niin, oletko sinä nyt soturi?»

»Olen, ja kersantti kaupanpäällisiksi», vastasi Antti Pietari.

Silloin Juhana Matinpoika huudahti tyytyväisenä: »No, sitä iloisem-maksi Riitta tulee. Hän odottaa sinua vielä.»

Hänen näin puhuessaan kersantin kasvot synkistyivät, ja hän sanoi puristaen Anna Marian rintaansa vasten

»Tässä näette Anna Marian, isä. Me olemme kerran luvanneet toisillemme uskollisuutta ja pysymme siinä. Ensi kuussa minä pääsen ali-upseerintilalleni, ja silloin me menemme naimisiin.»

Juhana Matinpoika tuijotti hetkisen onnellista paria. Vihdoin hänessä voitti ilkeys, ja hän huudahti:

»Jos sinä otat vaimoksesi Anna Marian, tuon kirkonrotan, niin et saa kolikkoakaan kuoltuani, kuule se! Ja sitten minä kiroan sinut kaupapäälliseksi, kuule se!»

»Mutta isä, ajatelkaahan toki», väitti vastaan Antti Pietari. »Minä tahdon — —»

Ennenkuin kersantti oli puhunut loppuun, astui majuri Scharff esille. »Kuule nyt, vanha mies», sanoi hän, »sinä olet jo haudan partaalla ja saatat olla noin torainen. Sinun poikasi on kunnostautunut taistelussa maan vihollisia vastaan, se selviää sekä siitä arvoasteesta, johon hän on ylennyt, että mitalista, jota hän kantaa. Mutta tämä tyttökin on tehnyt nimensä tunnetuksi ja kunnioitetuksi laivastossamme ja — —»

»Minä en tahdo kuulla enempää», keskeytti Juhana Matinpoika. »Antti Pietari ottakoon Riitan ja sillä hyvä. Mutta koskaan en astu sinun kynnyksesi yli, Engsten, muista se!»

Näin sanoen Juhana Matinpoika meni ulos, ja kirous kuului hänen huuiltaan. Hän ennusti myöskin oikein käynnistään Engsten vanhuksen luona, sillä kun hän parin päivän kuluttua oli menossa Riitan luokse, pillastui hänen hevosensa. Hän putosi rattailta ja halkaisi päänsä kiveen, niin että muutaman tunnin kuluttua kuoli tulematta tajuihinsa.

Noin puolen vuoden kuluttua vietettiin kersantin ja Anna Marian häät, ja harvinaisuutena kerrottiin sitten kauan, että sekä morsiamella että sulhasella oli urhoollisuusmitali, jonka he kumpikin tahollaan olivat saaneet kunnianosoitukseksi taistelussa maan vihollisia vastaan.

Majuri Scharff oli mukana häissä ja kertoi kaikille vieraille siitä urotyöstä, jonka Anna Maria oli suorittanut »Viipurin kujanjuoksussa», eikä ollut ainoatakaan, joka ei olisi painanut hänen sanojaan uskollisesti mieleensä kertoakseen sitten toisille kuulemiansa.

Ja siten kertomus Anna Maria Engstenin urotyöstä on kulkenut polvesta polveen.

Mailta ja Meriltä

Seikkailukirjasarja nuorisolle, toimittaja
Teuvo Pakkala. Seuraavat uudet nu-
merot ovat ilmestyneet. Hinta kappaleelta
..... 60 penniä

- N:o 43. **Uljas tyttö.** Sotakertomus. Tositapaukseen pe-
rustuva tarina »Viipurin kujanjuoksusta», kirjoittanut
J. O. Åberg.
- N:o 44. **Gigi eli rumpalipoika Garibaldin armeijassa.**
Urhean sotilaspojan jännittäviä seikkailuja.
- N:o 45. **Halki malaijilaisen aarniometsän.** Omituinen,
mukaansatempaava seikkailukuvaus.
- N:o 46. **Sanomalehtimiehen seikkailuja.** Vauhdikas nyky-
aikainen kertomus lentokoneiden maailmasta.

Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsingissä

B. S. Ingemannin

Historiallinen romaanisarja.

Maailmankirjallisuuden parhaita historiallisia
romaaneja, jännittäviä, seikkailurikkaita, raikas-
henkisiä. Sarja käsittää seuraavat kuvilla
..... k a u n i s t e t u t romaanit:

Eerik Menvedin lapsuus.

596 siv. Hinta 4:—, sid. 7:—.

Waldemar Seier.

582 siv. Hinta 4:—, sid. 7:—.

Kuningas Eerik ja lainsuojattomat.

442 siv. Hinta 3:—, sid. 6:—.

Tanskan prinssi Otto.

442 siv. Hinta 4:50, sid. 7:50.

Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsingissä